

Történelem

Királyok (1077 – 1270)

I. Szent László (1077 – 1095)

- Belső rend megszilárdítása
- 1083: szenté avatási szertartások: I. István, Imre herceg, Gellért püspök.
- **1091, Horvátország elfoglalása**, zágrábi püspökség alapítása.
- Perszonálunió: két országban a király személye azonos.
- Nem született fia: Piroska bizánci császárné lett.
- Utód: Könyves Kálmán (I. Géza fia)
- Bekapcsolódik az investitúrába s pápa oldalára.

Társadalom:

- ✓ Kialakult a **világi nagybirtokos réteg**:
- ✓ **Szabadok**: a társadalom középrétege, saját földbirtokkal rendelkeztek
- ✓ **Kóborlók**: alárendeltség elől menekülnek.
- ✓ Törvény könyvei: I. Egyház védelme, II. magántulajdon védelme, kóborlók elleni fellépés

Könyves Kálmán (1095 – 1116)

- papnak nevelték
- **Hódító külpolitika**: Holics (Kudarc), dalmát városok (Spalato, Trau, Zára) feletti fennhatóság
- Befejezte az egyházszerkezet kiépítését: **nyitrai püspökség megalapítása**.
- **TÖRVÉNYALKOTÓ KIRÁLY**: középpontba a magántulajdon védelme
- **Kóborlók erőszakos letelepítése**.
- **Háramlási jog**: fiúág kihalása esetén királyra száll vissza a nemesi birtok.

Trónviszályok, III. Béla (1172 – 1196)

- Százok és más hospesek hozták az első városokat.
- Csökkenő királyi földbirtok
- Regále: külön lapon!
- Anonymus: P. Magister

petrus, paulus
Itáliai egyetemet végzett.

- Gesta (H)ungarorum
- **Kancellária** => írásbeliségért felelős intézmény

Imre király (1196 – 1204), III. László (1204 – 1205)

II. András (1205 – 1235)

- Mértéktelen birtokadományozásba kezdett.
- Válság, mert a királyi hatalom a királyi földbirtok...

- Anyagi és politikai gondok:
 - Regálék növelése
- **Új cím: tárnokmester** (középkori pénzügy)
- Elégettlenség fokozottot:
 - Költséges hadjáratok
 - Királyi haderő válsága: eladományozott várbirtokok
- **Új réteg kiemelkedése: bárók**
- Szerviensek, várjobbágyok veszélyben:
 - A bárók megpróbálták a szervienseket saját szolgálatukba csábítani
- **1222, Aranybulla:** adományozásból kimaradt bárók, szerviensek, várjobbágyok követelése:
 1. Egész vármegyék eladományozásának tiltása
 2. Nem lehet a méltóságot halmozni
 3. Idegeneknek tilos a birtokszerzés, tisztségviselés
- A legfőbb cikkely a szerviensek érdekeit képviselte:
 - adoméntesség megerősítése
 - engedély nélkül birtokon nem szállhat meg senki (Még a király sem)
 - Végrendelkezés szabadsága
 - Katonáskodni honvédelem esetén köteles, külföldön katonáskodni csak a király költségén.

IV. Béla (1235 – 1270)

- Bírálta apja politikáját: királyi birtok visszavétele
- Minden vezető réteggel szembe került
- **Ellenszerv:** királyi tekintély növelése
- Julianus barát 1237-ben hírt hoz tatár (mongoli) veszedelemről: az uralkodó támasz nélkül maradt.
- Kunok betelepítése Duna-Tisza közére:
- 1240 december 6.-án tatárok bevették Kijevet.
- A magyar főurak a Pest alatti táborban 1241. március 17.-én megölték Kötönyt.
- 1241-ben 3. irányból tatár támadás: Vereckei-hágón át (Bata), északnyugatról és Erdélyen át.
- Pestig előre törtek, majd a Sajóig csalták a magyar haderőt.
- Összecsapás: Muhinál
- Az ország vezetőinek nagyrésze odaveszett: király elmenekült.
- Dalmácia, Trau vára (szigeten).
- Az ország kiszolgáltatott: védelem és király nélkül maradt.
- Tél: a tatárok a Dunántúli vidéket dúlták
- De 1242 márciusában kivonultak az országból a tatárok
- Kivonulás oka: nem katonai, hanem politikai ok

Második honalapítás

- Ember veszteség: 20-50%-os, pótlás külföldiek behívásával
- Veszteség a magyar lakta területeket érintette: etnikai összetételre negatívan hatott.
- Tatárjárás előtt 80% magyar, egyéb nemzetiségek: szlávok, szászok, besenyők, kunok
- Tatárjárás után: peremterületekre betelepítés →északra Cseheket, Lengyeleket; Erdélyben románokat; Alföldre kunokat, jászokat
- Megbékélés politikája: adományok, várépítés a feltétele → bárók megerősödése
- Szerviensek szolgálatba állnak: igazgatnak, szolgálnak a bárók birtokán, magánhadseregben →familiárisok

- Államszervezetet átszőte a familiaritás
- Királyi vármegye bomlásnak indult, szerviensek nehéz helyzetben: megkell védeniük magukat a bárókkal szembe
- Aranybulla megújítása
- Fejlődés: a vármegye alapja a birtokosok önkormányzati jogokat szerző közösség